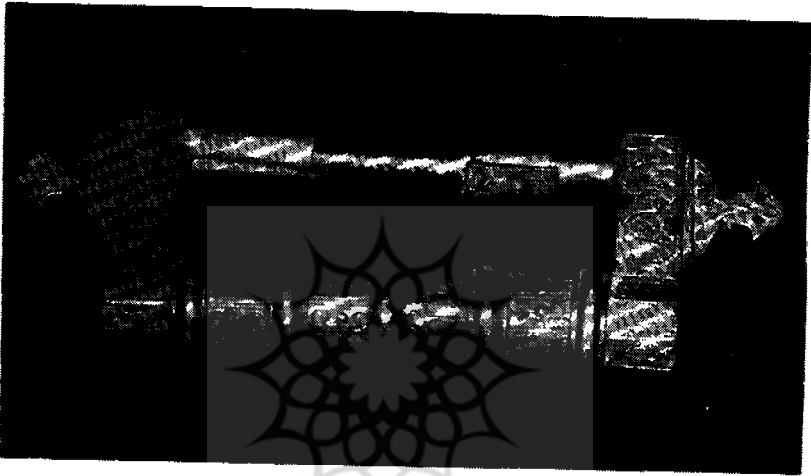

از نفائس موزه آستان قدس

موزه آستان قدس که یکی از بهترین و زیباترین موزه‌های ایران بشمار می‌رود از نظر اهمیت و تعداد اشیاء قدیمی کم‌نظیر است. اولین سنک بنای موزه به امر اعلیحضرت رضا شاه کبیر در سال ۱۳۱۶ کار گذاشته شد و چون آن شاهنشاه عالی‌شان نسبت به احیاء آثار تمدن پرشکوه و پرافتخار ایران توجه خاصی مبذول می‌فرمود مقرر گردید اشیاء و نفائسی که در خزانه مبارک حضرت رضا (ع) گرد آمده و در خطر ضایع شدن است به موزه منتقل گردد و به این جهت اشیاء و نفائس مذکور بطور مطلوب و شایسته‌ای تزئین و دسته بندی و در تالارهای موزه به معرض نمایش عموم گذاشته شد و در سال ۱۳۲۴ رسماً در پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر افتتاح گردید .

از آن سال همه ساله عده زیادی از زائرین و جهان گردان برای مشاهده آثار نفیس موزه آستان قدس رضوی به مشهد می‌آیند و از مشاهده این همه آثار هنری از قبیل قالی و قالیچه‌های نفیس و پرده‌ها و پوشهای زری و قندیل زرین گوهر نشان و ظروف چینی مشهور به سلادن و شمشیر و خنجر مرصع و اطلس‌ها و مخمل‌های زربفت و مروارید نشان و سجاده و شال ترمه و آفتابه مینا کاری و دره‌های منبت و غیره غرق در اعجاب و لذت می‌شوند خصوصاً جهان گردان و مستشرقین که از آمریکا و اروپا و از قلب آفریقا به موزه آستان قدس مراجعه می‌کنند اغلب عظمت و شکوه این همه آثار هنرمندان با ذوق ایرانی آنها را مدتی به شگفت و امی دارد . کتیبه‌های مشبک طلا که قسمتی از سوره هلاتی و به نام شاه طهماسب صفوی مربوط به سال ۹۵۷ هجری و کتیبه‌های طلا به خط علی رضا عباسی خطاط و هنرمند مشهور دوره صفویه که متعلق به سال ۱۰۱۱ هجری قمری است زیبایی خاصی به طبقه فوقانی موزه داده است و در ردیف بهترین و پرارزش‌ترین شاهکارهای

هنری قرار دارد. بطوری که در شماره قبیل نامه آستان قدس اشاره شد اگرچه در اثر هجوم طایفه‌های مغول و غیره بسیاری از اشیاء نفیس و پرارزش هنری مورد نهب و غارت قرار گرفته ولی خوشبختانه آنچه باقی مانده است بخوبی نماینده دوران پرافتخار تمدن ایران و آثار هنرمندان ایرانی می باشد.

قفل رمزی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

واکنون در این شماره دو نمونه دیگر از آثار هنری موزه به شرح زیر معرفی

می گردد :

۱ - قفل فولادی : شماره پلاک ۱۲۳۰ الف

در روی میله زبانه قفل رقم ۷۱۶ حک شده و روی دو طرف سطح آن نوشته شده است

عاقبت بخیر . این قفل چهار بند دارد و در هر بند يك حلقه متحرك چرخان تعبیه شده و هر يك از آنها را به هشت قسمت کردند . و در هر قسمت چند حرف از حروف ابجد به ترتیب نوشته شده :

ا ب ج د ه و ز - ح ط ی ك ل م ن - س ع ف ص - ق ر ش ت - ث خ ذ -
ض ظ غ لا

و همچنین نقوش اسلیمی با طرز جالبی در دو طرف پایه قفل بچشم می خورد

طول قفل	۱۶ سانتی متر
ارتفاع هر يك از پایه ها	۵ سانتی متر
میلۀ زبانه	۹ سانتی متر

۲ - طاووس فولادی

پایه ای دارد که مربع مستطیل شکل و ابعاد آن به شرح زیر است :

طول ۳۱ سانتی متر

عرض ۲۸ « «

ارتفاع ۸۸ « «

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

چتر طاووس ۲۸ سانتی متر رتال جامع علوم انسانی

طول هر يك از بالهای آن ۴۰ سانتی متر

در گردن ۱۸ عدد

در هر يك از دو بال ۱۸ عدد

در بدنه ۲۵ عدد

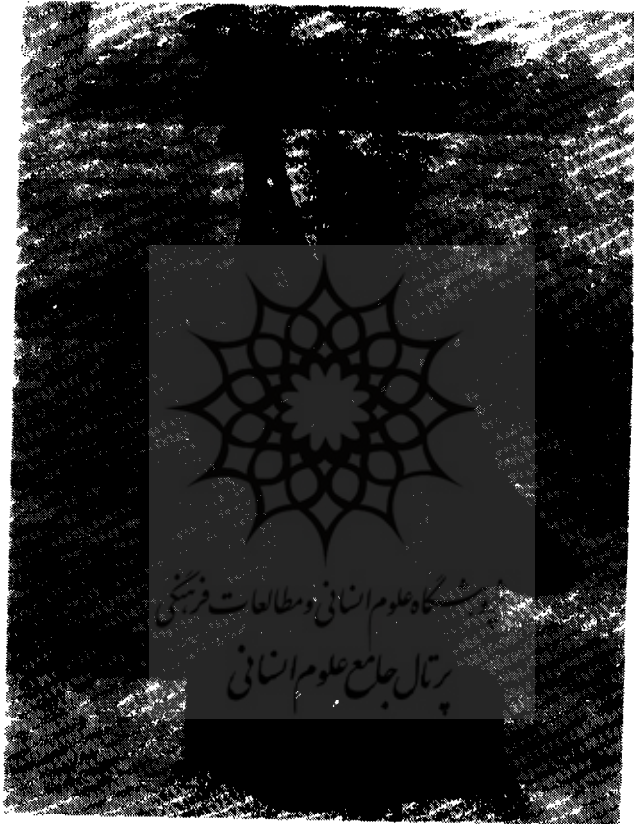
در چتر ۱۱ عدد

فیروزه معمولی درشت نصب شده است .

روی سینه و بدنه طاووس نقش شکار گاهی را به سبک هندی حکاکی کرده و این

اشعار حافظ را نوشته‌اند :

بلبل بشاخسار به گلپانک پهلوی
 یعنی بیا که آتش موسی نمود گل
 میخواند دوش درس مقامات معنوی
 تا از درخت نکتہ توحید بشنوی
 (در چاپ قزوینی : بلبل بشاخسار سرو)

طاووس

ودر طرف چپ سینه طاووس بیتی از ساقی نامه حافظ کنده شده :
 بیا ساقی آن می که حال آورد
 کرامت فراید کمال آورد
 ودر طرف راست یک بیت از غزل حافظ حک شد که بعضی از کلمات را چون

جا نبوده کم دارد :

کنون که در چمن آمد گل از عدم بوجود
بنشده در قدم او نهاد سر بسجود
این طاووس را که کار برادران جواهریان است آقای امین میر هادی در سال
۱۳۴۷ شمسی تقدیم کرده است .

علی اکبر شبیریان

یادداشت

طاوس در عربی طاووس نوشته و به فتح تلفظ می شود . لغت نویسان عرب تأیید کرده اند که عربی اصیل نیست مثلاً حوالیقی می گوید اعجمی است یعنی عربی نیست ولی از قدیم در عربی گفته می شده است (المعرب چاپ افست ص ۲۲۵) و ابن درید هم اعجمی بودن را تصدیق کرده و نوشته است اشتقاق آن از طوس به معنی خوب روی شدن است و اصمعی عبارت تلوست المرأة را به شاهد آورده است (حواشی احمد محمد شاکر بر معرب حوالیقی ص ۲۲۵) . زبان شناسها عقیده دارند که از لغات دخیل اکدی است (حواشی آقای دکتر معین بر برهان .

استاد فقید پور داود بر این عقیده بود که از دراویدی (اقوام آسیائی از هند تا آنام که اثری از خون سیاهان در آنان هست - فرهنگ فارسی دکتر معین جلد اعلام) وارد سانسکریت شده و از آنجا به زبانهای دیگر رفته است (ایضاً) . در آرامی توسا **Tausa** و در یونانی تاوس **Taos** بوده است (فرهنگ فارسی دکتر معین) .

در کتابهای حیوان شناسی قدیم نوشته اند : مرغیست هندی ، قشنگ راه می رود ، نرش زیباتر است ، سالی یک بار و حداکثر دوازده تخم می گذارد و پس از سی روز جوجه می شود بیست و پنج سال عمر می کند ، در پائیز پرهايش می ریزد و در بهار بیرون می آید (عجائب المخلوقات طوسی به اهتمام آقای ایرج افشار ص ۱-۵۳۰) .

در طب قدیم برای آن خواصی قائل بوده اند : مغز استخوانش برای قولنج و دل درد خوبست . خون تازه اش را اگر کسی بخورد دیوانه می شود . زهره اش داروی اسهال